

18.67x27.55	1/2	28	עמוד	שישי בגולן	02/2026	96816618-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

ירובעל :

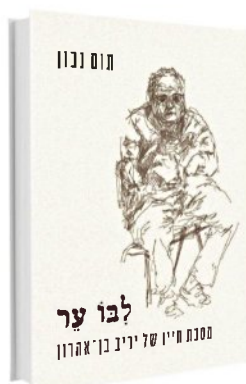
דברים שרציתי לומר

אורי הייטנר, אורטל ■ uriheitner@gmail.com

ירובעל

בספרו "לבו ער - מסכת חייו של יריב בן-אהרון", מתאר ד"ר תום נבון את דמותו העשירה של יריב בן-אהרון, תלמידו המובהק של ברנר. מי שנועד להנהגה אחרי אביו, יצחק בן-אהרון, לא הלך בתלם

לבין אחרים, כולל שיחות אינטימיות משפחתיות וזוגיות. בהקדמה, הוא נתן לכך גילוי נאות. אולם הוא לא בדה מלבו את המחשבות והשיחות, אלא כולן מעוגנות בדברים שיריב אמר, או כתב ובדברים שנאמרו עליו. כך ניתן למצוא בהערות שוליים על מחשבה שחשב יריב, צרור של מספר מקורות מהן תום שאב אותה.

יריב - כשמו כן הוא

יש המייחדים ביוגרפיות לתחום מסוים - ביוגרפיה פוליטית, הגותית וכד', המופרדת מחייו האישיים של נשוא הביוגרפיה. אני לא מאמין בדרך הזאת. אולם במקרה של יריב, הדבר בלתי אפשרי. כל סיפור חייו הסוער, הוא סאגה אישית ומשפחתית, המשולבת לבלי התר בכתיבה הספרותית, בהגות, ברוח ובפוליטיקה.

יריב בן אהרון, בנו של יצחק בן אהרון, מאבות תנועת העבודה, נולד וגדל בקיבוץ גבעת חיים. הוא התבלט כמנהיג כבר מנעוריו ויועד להיות ממשיך הדרך, המנהיג הטבעי של הדור השני בקיבוץ המאוחד.

אולם יריב, אינדיבידואליסט מאוד, לא התאים את עצמו למערכת, מרד בה, רב אתה ובחר בחירות שהיו זרות לה, כמו בחירתו להעמקה ביהדות כמקור היניקה לחיים הקיבוציים, הבחירה בלימודים רוחניים ולא משקיים ועוד. כאילו שמו, יריב, סלל את דרכו, הוא היה רוב חייו בריב. בכל מקום שבו היה, בכל קבוצה אליה השתייך, תמיד היה בו, לצד היצירתיות המתפרצת, הנובעת כמעט מתגובה, גם איזה יצר של הרס עצמי, שהביא אותו לריב עם הקרובים לו. כאדם ישר שאינו יודע לעגל פינות, ולא לשקר שקרים לבנים למען שלום הקולקטיב, הוא רב עם המדינה, עם התנועה, עם הקיבוץ, עם המשפחה ובעיקר עם עצמו. כל זאת, מתוך תחושת נאמנות ומסירות למשפחה, לקיבוץ, לתנועה ולמדינה.

השניות הזאת, כמו השניות בין היותו אדם קשה כסלע-בזלת, לצד היותו רך כדונג, הם שעשו אותו אדם כל כך ייחודי, כל כך שונה, כל כך מעניין ולכן סיפור חייו, המתואר בספר, מרתק כל כך. הוא היה מודע לתכונה הזאת ולעתים, היה לו קשה עם השם שכביכול הסליל אותו לתוכה. לעתים הוא השתמש

בית המדרש הובילו תנועת "החלוץ", שאבישי, בנו של יריב, עומד בראשה ובית אלון. חובשי בית המדרש היו מנהיגי תנועות הנוער "הכחולות" ואנשי בית אלון, ועוד מספר אנשים שהוזמנו באופן אישי, ואני בתוכם. למדנו את משנתו של יריב, עסקנו מזוויות שונות בתחומי שבהם עסק יריב (אני, למשל, הרציתי על הנושא: התיישבות וביטחון) וקראנו קבוצת ביקורת, שהיא גם קבוצת תמיכה, את הטיוטות של פרקי הספר. אין ראוי לכתוב הספר מתום נבון, תלמידו המובהק של יריב, שזכה לצקת מים על ידיו בעשור וחצי האחרונים של חייו.

הסוגה הספרותית האהובה עליי ביותר היא ביוגרפיות. קראתי מאות ביוגרפיות (ואחת גם כתבתי, על יהודה הראל, שמוזכרת בספר). בעיניי, אין רומן מרתק יותר מסיפור חיים של אדם, בוודאי אדם מיוחד כמו יריב. ניתן לכתוב ביוגרפיה בצורה יבשה ואפשר בצורה סיפורית יותר. תום בחר בדרך הסיפורית ואף הרחיק לכת והכניס בסיפור - פרי יצירתו, מחשבות של יריב בינו לבין עצמו, שיחות בינו

דבר הראשון שקפץ לעיניי, כשאחזתי בספרו של ד"ר תום נבון "לבו ער - מסכת חייו של יריב בן-אהרון", היה הציור שעל העטיפה. זהו ציור של יריב בן-אהרון בשיחה במליאת משק [קבוצות הבחירה], מגדל העמק, 13.11.2025. ראיתי לנגד עיניי את הפוסטר של נחום גוטמן "זכות הצעקה", שבה צייר את ברנר בוועידת היסוד של ההסתדרות, ב-1920. יש דמיון רב בין הציורים. לשאלתי, תום נבון אמר שזה לא במכוון, לא במודע. אם כן, ירו של פוריד הייתה בדרכו.

ברנר היה גיבורו של יריב. זה לא רק שהוא הכיר את ברנר על בוריו, למד ולימד לאורך עשרות שנים את יצירתו. ההזדהות שלו עם ברנר הייתה מלאה. ככל שהשקפת עולמו התעצבה והשתנתה לאורך השנים, תמיד היו לה סימוכין אצל ברנר. חרה לו שברנר מזוהה בתודעה הקולקטיבית רק כמורד הגדול בדת, בעוד היהדות שזורה בכל מילה ובכל משפט בכל יצירה שלו והביקורת שהטיח הייתה מבפנים, פצעי אוהב. כמו הביקורת החריפה שיריב מתח על מוקדי הזהות וההשתייכות שלו, כל ימיו.

ברנר נוכח לאורך כל הספר, כפי שהוא נוכח כל חייו בזהותו של יריב. כך כתב חברו הקרוב, מוקי צור: "יריב לא מלמד על ברנר... הוא לא מלמד את ברנר... יריב הוא ברנר". על כך העיר תום: "רבים מתלמידיו של יריב חוו זאת כאשר חוו בדמעותיו הזולגות בקוראו בפניהם מכתבי ברנר", (ע' 13).

זכה לצקת מים על ידיו

את רוב פרקי הספר כבר הכרתי. בשנתיים האחרונות, השתתפתי בבית המדרש "הקול המעורר", שהקים תום, שליווה אותו ביצירת הספר. את

כך כתב חברו הקרוב, מוקי צור: "יריב לא מלמד על ברנר... הוא לא מלמד את ברנר... יריב הוא ברנר".
על כך העיר תום: "רבים מתלמידיו של יריב חוו זאת כאשר חוו בדמעותיו הזולגות בקוראו בפניהם מכתבי ברנר"

96816622-0	02/2026	ש י ש י ב ג ו ל י ן	עמוד 30	2/2	21.25x18.94
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790					

בשם העט "ירובעל", כשמו של גדעון, ש"ירב בו הבעל".

יריב ראה עצמו כמי שנלחם בעבודה זרה, בפולחנים אליילים שחדרו לחברה הישראלית, לתנועה הקיבוצית וגם למשפחתו.

"זירת המלחמה נגד האלילות היא קודם כול פנימית-יהודית, בתוך נפש היחיד, החברה והעם. מאבק בין השאיפה האנושית להתעלות לגילוי צלם אלוהים שבאדם, לבין הנטייה לסגת אל היצרים החייתיים, אל העדריות, שסימנה: אלילות". ותוס' מוסיף: "יריב, כירובעל, נשבע לנתן את כל האלילים", (עמ' 216-217).

"יריב חזר לטבנקין"

הספר מחולק לארבע חלקים, או בלשונו של תום - ארבעה ספרים: יריב, משה, פלג, יעקב. משה הוא גיבור הרומן שכתב אחרי מלחמת סיני, "הקרב", שהוא בן דמותו. פלג, הוא גיבור הרומן השני שלו, "פלג", אף הוא בן דמותו, בספר שבו עשה חשבון פומבי, בכאב אך בלי לסלוח ולעגל פינות, עם משפחתו. ספר שהוצאתו לוותה בקרע ונתק בינו לבין חלק מאחיו, חלק מילדיו ואביו, שהתאחה בשנותיו האחרונות של יריב.

יעקב הוא יעקב אברמזון, גיבורו הספרותי של הרומן של ברנר, שיריב הזדהה עמו כל כך - "מסכיב לנקודה". לכל אורכו, אנו רואים את התפתחותו האישית, המשפחתית, הרוחנית והפוליטית. את השינויים שחלו בעמדותיו לאורך השנים, ולצד - עמוד השדרה האידאולוגי, הציוני, היהודי והסוציאליסטי, שעמד בשינויים הללו. יש סתירה בין המסרים הפציפיסטיים שלו אחרי מלחמת סיני, לבין המשך שירותו והתקדמותו כקצין שריון במילואים, מאמין במשימה ומיוסר בתחושותיו הפציפיסטיות ומאמין בהכרח המלחמה ובצורך של כל אזרח לדעת להיות חלק מן ההגנה על המדינה ברוח ההגנה המרחבית.

היו תקופות שיריב הצטייר כחלק מהמחנה היוני, בשנות השבעים, בשל התקפותיו על רעיון ארץ ישראל השלמה, שעליו גדל בקיבוץ המאוחד, אולם הוא לא אימץ את היוניות הקיצונית של אביו, אלא את דרכו הביטחונית-התיישבותית של יגאל אלון, שהייתה רחוקה ממנו מאוד. הוא תמך מאוד בהתיישבות בגולן ובבקעה, אך במקביל, ייסר בשוטים את ההתיישבות הלא-קיבוצית או מושבית, ביהודה

ובשומרון. אולם בשנותיו האחרונות, אחרי אוסלו ובעיקר מאז האינתיפאדה השנייה, הוא אימץ השקפה נצית מאוד, מתוך התפכחות מהאמונה שיש לנו פרטנר פלשתינאי לשלום. בשנים האלה, היינו קרובים והיו לנו שיחות רבות. אני ניסחתי זאת, בניי לביני, כ"יריב חזר לטבנקין".

דווקא השינוי הזה מוצנע בספר. בכלל, המגרעת בספר, היא המקום הדל, יחסית, לתקופת חייו האחרונה של יריב. תום כתב שגולת הכותרת של יצירתו היא מפעל המסכתות, אך הקדיש לה בסך הכול פרק אחד קצר. הוא פיצה על כך בנספח, או בלשונו "תוספתא" - "סולם יעקב", פרק בדיוני שבו מדמה תום את יריב, השוכב על ערש דווי בבית החולים, כמי שמנהל שיחה דמיונית עם גיבורי חייו וגיבוריו הספרותיים וגיבורי המסכתות שכתב ובה הוא ציטט מהן בהרחבה.

יריב היה אינדיבידואליסט קיצוני ועם זאת חבר קיבוץ ומאמין ברעיון הקיבוץ ומגשים אותו בכל רמ"ח ושס"ה. לאחר הפרטת קיבוצו, ראש הנקרה, אליו עבר בעקבות אשתו השנייה, אהובה, הוא אמר שהוא גאה שכל חייו, מלידתו ועד צאתו לפנסיה, לא הרוויח אגורה אחת לכיסו.

אסיים במספר ציטוטים מדברים של יריב, שעמם אני מזדהה מאוד, לאו דווקא מהתקופה שהיינו קרובים אישית ופוליטית.

לפני כשנה וחצי, פרסמתי מאמר ב"זמן קיבוץ" שכותרתו הייתה "תנועה של הגשמה או תנועה של מחאה". התרגשתי לגלות זמן קצר אחר כך, במפגש של "הקול המעורר", את הטקסט הבא, שבו נוכחתי שקלעתי לדעת גדולים.

בכנס של חברי קיבוצים, לאחר רצח

"יש צורך להבהיר מה בין תנועת מחאה לתנועת הגשמה. אני חושב שיש שוני בין גילויי מחאה של תנועת הגשמה לבין השתקעות כמה שקוראים תרבות מחאה, שכל עיקרה הוא התרסה, ואין אתה לא בנייה ולא יצירה לעומק..."

אמיל גרינצווייג וכשיא המתח בחברה הישראלית במלחמת שלום הגליל, העדיף יריב, כדרכו, לחרוג מהשורה בחשבון נפש כלפי פנים.

"מתוך כאב, מתוך סחרחורת הדמים של הימים האחרונים, מתבהרת עוד יותר הסכנה שבאלימות מילולית שצומחת גם במחנה המנוגר לשלטון... גם הקריאות 'שרון ובגין רוצחים' מסוכנות... יש צורך להבהיר מה בין תנועת מחאה לתנועת הגשמה. אני חושב שיש שוני בין גילויי מחאה של תנועת הגשמה לבין השתקעות כמה שקוראים תרבות מחאה, שכל עיקרה הוא התרסה, ואין אתה לא בנייה ולא יצירה לעומק... הסתה האנרגיה שלנו למקסם שווא חליפי של מהפכנות אספלט-סלונית, עם אפשרות של פעולות אלימות, תזק למשהו מאוד יסורי בראשית בניינו... בדרך פלא, לובש המונח 'עשייה' אדרת חדשה. הפגנה היא 'העשייה'! וחיי הגשמה בקיבוץ מהם?", (ע' 230).

יריב יצא חוצץ נגד גילויי הסרבנות בצה"ל, שהחלו בשנות ה-80. כאשר הארגון "יש גבול" קיבל כמה בכתב העת "שדמות", שיריב היה מעורב, והוא היה לו במידה רבה בית ומשפחה, הוא לא ידע את נפשו והתחרט שעזב אותו.

"מעל דפי 'שדמות' מזה יריב על הבמה שהעניק כתב העת לארגון השמאל 'יש גבול', שלדבריו ניסה לתפוס טרמפים על מורשת שיח לוחמים לשם קריאה לסרבנות, הזרה לחלוטין לרוחו של הקובץ. בביקורתו הזכיר את מאמרו הנודע של ברל כצנלסון, 'בגנות הטיח ובזכות המבוכה', אשר 'כיוון כידוע אל השמאלנות הפרו-סובייטית שרווחה בשנות השלושים והארבעים. ה'טיח הזה פורח גם בשמאלנות הפרו-אש"פית'!", (ע' 131).

כנאמן בכל נימי נפשו לארץ ישראל וכמי שדגל כל חייו ללא פשרות ברעיון שלילת הגולה, לחם יריב נגד הירידה מהארץ ובמיוחד, כשהיה לה נופך של איום פוליטי בירידה. הוא כינה את התופעה "על-תנאי-לנד", פרפרזה על ספרו האוטופיסטי של הרצל "אלטנולנד", תוך אירוניה מושחזת על אותם ישראלים-על-תנאי.

אורי הייטנר, אורטל

תום נבון, "לבו ער - מסכת חייו של יריב בן אהרון", הוצאת הקיבוץ המאוחד, ישראל תשפ"ו, 2026